

АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ НЕКОТОРЫХ ВНЕШНИХ ФАКТОРОВ НА ИНКЛЮЗИВНУЮ ЗАНЯТОСТЬ

Аннотация. Инклюзивная занятость является одной из острых и актуальных проблем. Сегодня в сознании общества до сих пор присутствует стереотип о том, что лицо с ограниченными возможностями не может и не имеет желания работать. Однако среди инвалидов есть значительное количество желающих реализовать себя в трудовой деятельности. Поэтому статья посвящена вопросу анализа некоторых внешних факторов влияния на трудовую деятельность лиц с ограниченными возможностями, которые, соответственно, имеют влияние на уровень их жизни, образование, переподготовку или повышение квалификации. В результате исследования была обозначена динамика базовых показателей инклюзивной занятости и проведена диагностика географических, демографических, образовательных факторов в сфере инклюзивной занятости, что позволит выделить их особенности для дальнейшей возможности совершенствования механизмов реализации мероприятий по содействию трудовой деятельности инвалидов.

Ключевые слова: инклюзивная занятость, инклюзия, интеграция, инвалид, лица с ограниченными возможностями, рынок труда.

ANALYSIS OF THE INFLUENCE OF SOME EXTERNAL FACTORS ON INCLUSION OF EMPLOYMENT

Summary. Inclusive employment is one of the acute and topical issues. Today, in the society conscience, persist a stereotype that a person with disabilities can not and has no desire to work. However, among the disabled there is a significant number of those who wish to realize themselves in the work. Therefore, this article is devoted to the analysis of some external factors affecting the work activity of persons with disabilities, which respectively have an impact on their level of life, education, retraining or advanced training. Various problems arising from the employment of disabled people are the subject of studies by Ukrainian and foreign authors. Among such foreign studies, three thematic directions can be distinguished. The first is the study of legislation defining the rights of persons with disabilities. The second direction is represented by works on the standard of living of the disabled, their social participation and economic activity. The third direction is the study of the effectiveness of measures to promote the employment of people with disabilities. The attention of Ukrainian researchers is mainly focused on determining the effectiveness of state measures on the employment of disabled people, in assessing the economic damage caused by disability, and identifying the needs of disabled people in employment. The above aspects can be realized at a thorough analysis of the influence of factors on the competitiveness of people with disabilities when entering the labor market, which determined the relevance of the research, practical and scientific significance. As a result of the study, the dynamics of the main indicators of inclusive employment was outlined and a geographical diagnosis was made using the indices of changes in the number of people with disabilities by regions and in general in Ukraine, demographic (age, marital status, type of household) and educational factors based on vocational retraining indicators and qualification development in the field of inclusive employment, which will allow to highlight their features in order to further improve the mechanisms. taking measures to promote the work of the disabled. The obtained characteristic of external factors for inclusive employment will allow to take comprehensive consideration of qualitative features of persons with disabilities, improve ways of attracting and encouraging in the field of labor activity.

Key words: inclusive employment, inclusion, integration, disabled, persons with disabilities, labor market.

УДК 338.486

Лохман Н. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економіки та бізнесу
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського*

Lokhman Natalya

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Economics and Business
Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mikhail Tugan-Baranovsky*

ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Анотація. У статті здійснено інтерпретацію парадигми розвитку інноваційного потенціалу та його модифікацій і запропоновано тлумачення її специфічних елементів. Розроблено схему розуміння категорії «розвиток», в якій розглядається розвиток як закон, як процес, як кількісні та якісні змінні; визначається мета розвитку, підходи до його розуміння, напрями розвитку. Розглянуто когерентність понять «розвиток», «економічний розвиток», «інноваційний розвиток». Визначено принципи розвитку підприємства як соціально-економічної системи. Наведено інтерпретацію сутності розвитку інноваційного потенціалу підприємства (визначення, мета, принципи, завдання, етапи, загрози), яка має орієнтуватися на врахування багатоаспектності та багатогранності цього поняття і ґрунтується на вивченні думок різних авторів.

Ключові слова: розвиток, інноваційний потенціал, інноваційний розвиток, економічний розвиток, розвиток інноваційного потенціалу підприємства.

Вступ та постановка проблеми. У результаті посилення інтеграційних процесів у світовій економіці та загострення міжнародної конкуренції формується і розвивається нова модель інноваційного розвитку. За цією моделлю інноваційний потенціал виступає найважливішим економічним і технологічним джерелом і умовою розвитку економічної системи від підприємства до суспільства загалом. Розвиток завжди вимагає різнопланових структурних змін, найбільш типовими серед яких є: модифікація факторів виробництва та зрушення в структурі економіки; більш ефективне використання наявних ресурсів; зміна структури і функцій наявних інститутів, ціннісні орієнтири і відносини між членами спільноти тощо [1, с. 208]. Тому парадигма як система понять і уявлень про розвиток інноваційного потенціалу є необхідною умовою розуміння змісту і процесу цього розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У своїх наукових працях вітчизняні та закордонні дослідники з економіки та менеджменту: В.В. Гурочкіна, І.В. Родіонова, К.В. Іванова, Я.А. Громова, Г.В. Омельчак, М.І. Русінко, О.Б. Жихор, В.І. Костевко, А. Миколаїв, І.П. Миколайчук, В.С. Найдюк, Т.В. Романова приділяють увагу як концептуальним питанням розвитку інноваційного потенціалу (методологічним аспектам розвитку та інноваційного розвитку, теоретико-методичним підходам до визначення інноваційного потенціалу інноваційного розвитку), так і прикладним питанням розвитку потенціалу та економічних систем (визначенню інновацій як фактора розвитку, формуванню механізму управління розвитком інноваційного потенціалу, стратегічному управлінню інноваційним розвитком, передумовам та перспективам інноваційного розвитку регіону та підприємства), тобто розуміння парадигми розвитку інноваційного потенціалу потребує систематизації.

Метою статті є інтерпретація парадигми розвитку інноваційного потенціалу та його модифікацій і тлумачення її специфічних елементів.

Результати дослідження. Поняття розвитку в сучасній науці знайшло значне відображення і має глибоке, хоча й не повністю узгоджене філософське обґрунтування. Аристотель визначав розвиток як принцип, який тлумачить сутність явища і виступає елементом, який є необхідним у системі цілого.

Згідно з Великою радянською енциклопедією, розвиток – це «необоротна, спрямована закономірність зміни матеріальних та ідеальних об'єктів» [2, с. 592]. Більшість авторів у довідковій літературі пропонують розуміти розвиток як процес. Так, академічний тлумачний словник української мови розглядає розвиток як процес, «внаслідок якого відбувається зміна якості чого-небудь, перехід від одного якісного стану до іншого» [3]. Згідно з онлайн-енциклопедією, розвиток – це «розгорнутий у часі процес кількісних та якісних змін в організмі та психіці людини, її мисленні, почуттях і поведінці, що є результатом біологічних процесів в організмі та впливів навколишнього середовища» [4]. Розвиток будь-якого рівня є процесом, спрямованим на зміну об'єкта з метою його удосконалення [5].

Автори О.Л. Гапоненко та П.П. Пакрухіна визначають розвиток як рух уперед, формування нових рис, становлення нових структурних характеристик об'єкта, його еволюцію, поліпшення, удосконалювання, прогрес, а також ріст і розширення [6, с. 11], тобто розвиток асоціюється з рухом, ростом, розширенням тощо.

На думку Л.Р. Прийма, І.Я. Кулиняк, внаслідок розвитку виникає новий якісний стан об'єкта, що виступає як зміна його складу або структури (виникнення, трансформація або зникнення його елементів чи зв'язків) [7, с. 240]. Ці автори виділяють різні підходи до розуміння розвитку:

по-перше, через вивчення і виділення властивостей системи, які розвиваються; по-друге, через формування трактувань цієї дефініції; по-третє, як порівняльної характеристики об'єкта. Ю.С. Погорелов [8] розглядає категорію розвитку як закон, як принцип та як явище.

Аксіоматично приймається синонімічність понять «розвиток» та «зростання», що не можна визнати повністю коректним, оскільки поняття зростання базується тільки на кількісних змінах об'єкта, а поняття розвитку включає в себе як кількісні, так і якісні зміни.

Аналіз теоретичних напрацювань [7; 9–11] дав можливість виділити два типи розвитку: регресивний розвиток, який є типом розвитку, для якого характерний перехід з вищого рівня до нижнього; прогресивний розвиток, для якого характерний перехід з нижнього рівня до вищого, від менш досконалого до досконалішого. Н.В. Стоянець пропонує характеризувати розвиток з двох позицій: 1) розвиток – це зростання, що означає такі структурні зміни, які призводять до технологічного прогресу, підвищення якості продукції та поліпшення розподілу товарів і послуг; 2) розвиток – це поліпшення, що означає такі соціальні зміни, які забезпечують рівні можливості для широкого кола людей у користуванні загальними громадськими благами: освітою, охороною здоров'я тощо [1, с. 208].

На думку Д.С. Лихачева, зіткнення мікро- і макрозаконів веде до взаємного руйнування і до переважання хаотичного начала, тим самим сприяє розвитку [12]. Схожої думки дотримується К.Х. Делокаров [13], який бачить розвиток як ланцюг категорій: криза, руйнування, хаос, варіації, конструктивізм. Схема розуміння категорії «розвиток» наведена на рис. 1.

Похідним від розвитку виступає поняття «економічний розвиток», який формує розвиток економічної системи, розвиток галузі, розвиток підприємства, розвиток людського, фінансового та майнового капіталу, розвиток інноваційних та інвестиційних процесів тощо [7, с. 238].

Прогресивний економічний розвиток може реалізовуватися по інерційній і інноваційній траєкторії. Інерційний розвиток економічних систем спрямований на збільшення і якісне поліпшення структури об'єкта без інноваційної складової частини. Інноваційний розвиток несе оновлення, зміни, забезпечуючи якісне зростання ефективності процесів або продукції, і супроводжується переходом на новий рівень системної організації [14, с. 223].

Загальновідомим є визначення категорії інноваційного розвитку М. Портером, який розглядає інноваційний розвиток як процес утримання конкурентних переваг на основі постійного вдосконалення, винаходу нових, складніших технологій або форм ведення бізнесу [15, с. 196].

В.І. Захарченко розглядає інноваційний тип розвитку як спосіб економічного зростання, заснований на постійних і систематичних нововведеннях, спрямованих на суттєве поліпшення всіх аспектів діяльності економічної системи, на періодичному перегрупованні сил, зумовленому логікою НТП, цілями і завданнями розвитку системи, можливістю використання певних ресурсних факторів у створенні інноваційних товарів і формуванні конкурентних переваг [16, с. 58].

Головним призначенням інноваційного розвитку є вплив на прискорення економічного розвитку системи. Необхідними умовами економічного розвитку системи через її інноваційний розвиток є наявність законодавчих, інституційних та інфраструктурних пріоритетів розвитку країни, регіону, галузі; розроблення та реалізація програм інноваційного розвитку [17; 18].

Іншими категоріями розвитку, що потребують вивчення, є поняття розвитку підприємства та поняття інноваційного розвитку підприємства.

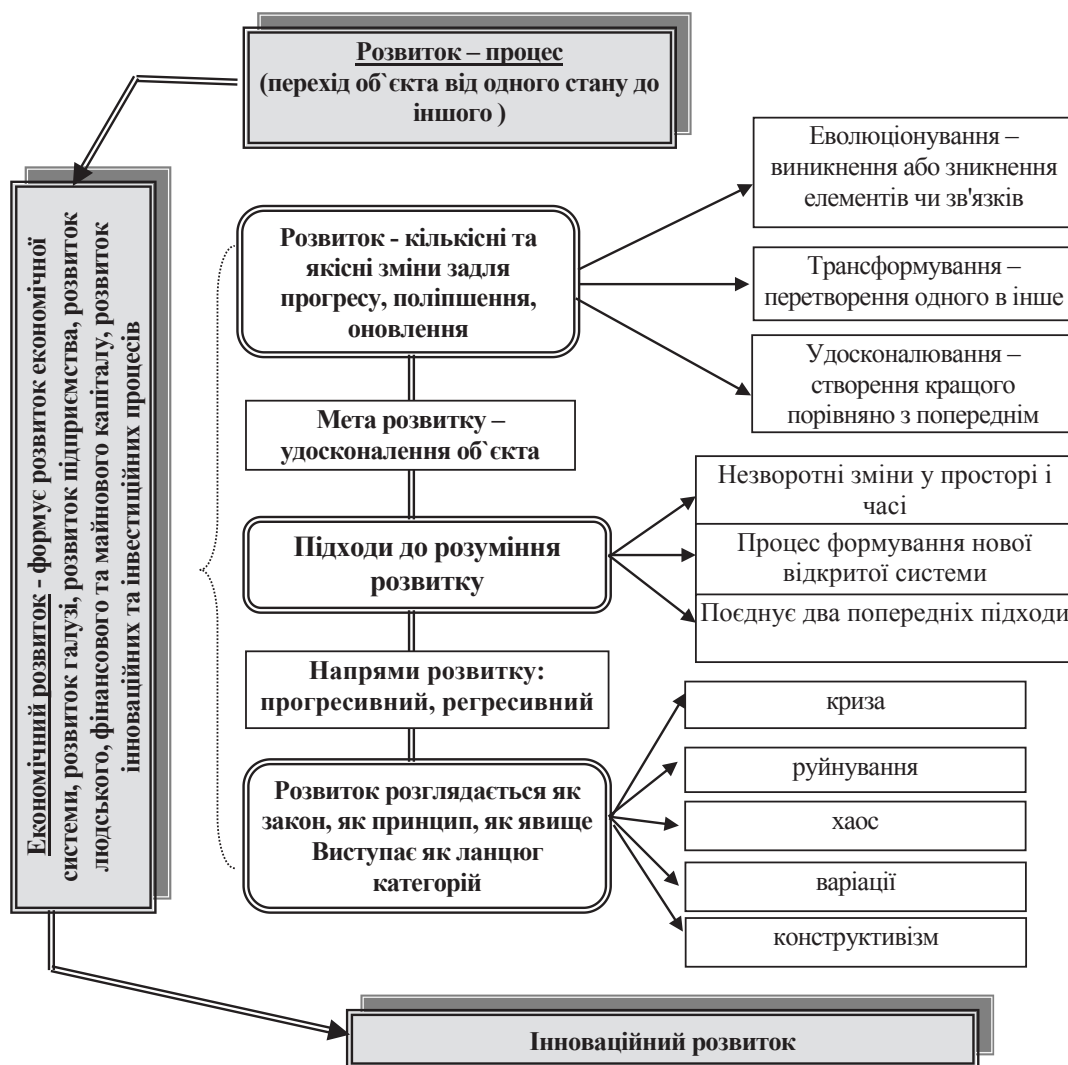

Рис. 1. Схема розуміння категорії «розвиток»

Джерело: складено на основі [3–5; 10–11; 15]

Розвиток підприємства [7; 9–10; 18–20] розглядається як стан чи результат зміни діяльності (складу, властивостей) підприємства, переходу підприємства в інший кількісний та якісний стан під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

М.І. Русінко пропонує принципи розвитку підприємства як соціально-економічної системи:

1) принцип динамічної рівноваги – оптимальне співвідношення між елементами підприємства як системи, а також між окремими частинами; оптимальне співвідношення системи із зовнішнім середовищем;

2) принцип пріоритетності розвитку – підприємство повинно прагнути до забезпечення розвитку за допомогою перерозподілу матеріальних ресурсів з менш важливих на важливіші і перспективніші напрями;

3) принцип поелементної змінюваності – розвиток матеріальних систем здійснюється не безпосередньо і прямо, а за допомогою зміни їхніх складових елементів;

4) принцип двох сигм – принцип розвитку нескінченного через кінцеве; сигмовидна природа розвитку допомагає підприємству своєчасно здійснити перехід на нову технологію, на нове поєднання чинників виробництва;

5) принцип розумного консерватизму – зміна потенціалу системи, сприяючого розвитку, перехід з запізню-

ванням, зумовленим темпом зміни обсягів ресурсів і технологій;

6) принцип адаптації – система прагне згладити наслідки внутрішніх і зовнішніх збурюючих дій;

7) принцип стабілізації – прагнення до стабілізації найбільш ефективних (прогресивних) етапів життєвого циклу [14].

Категорія «розвиток підприємства» виступає сателітом категорії «інноваційний розвиток підприємства».

Інноваційний розвиток підприємства відображає специфіку інноваційного типу розвитку, який залежить від інноваційного потенціалу підприємства та джерелом якого є інновації, що створюють якісно нові можливості для подальшої діяльності підприємства на ринку шляхом реалізації уміння знаходити нові рішення, ідеї [9; 19].

Існування різних інтерпретацій категорії інноваційного розвитку підприємства [20–21] дало змогу розглядати його як засіб використання нових можливостей (ідей, ресурсів і т.д.) для збереження або отримання нової конкурентної переваги, який являє собою ефективну реакцію протидії підприємства на виникаючі загрози втрати частки ринку, постійний тиск із боку конкурентів, появу нових технологій, зменшення життєвого циклу товарів, законодавчі обмеження й зміну ситуації на ринку.

Інтерпретація сутності розвитку інноваційного потенціалу підприємства

Елемент	Характеристика елемента сутності розвитку інноваційного потенціалу підприємства	Джерело
Визначення	Процес спрямованої закономірної зміни стану та змісту інноваційного потенціалу підприємства, в результаті якого створюються якісно нові можливості для розвитку підприємства	[22]
Мета	Стимулювання зростання ефективності використання ресурсів та можливостей інноваційного розвитку підприємства	[23]
Принципи	Динамічна рівновага, пріоритетність розвитку, поелементна змінюваність, принцип двох сигм, адаптація, стабілізація	[14]
Завдання	– зміна структури наукового потенціалу під час зміни попиту на інноваційні види діяльності; – збалансованість напрямів наукових досліджень потенційних можливостей та потреб підприємства у науковому супроводі; – усунення суперечності між необхідністю підтримки конкурентних переваг підприємств на міжнародних та внутрішніх ринках і повільною динамікою розвитку інноваційного підприємництва; – принципова зміна умов фінансування наукових досліджень і доступності джерел фінансування інноваційних процесів; – розвиненість ринку інновацій, який у підприємницькому середовищі виконує важливі регулюючі функції; – формування належної ринкової інфраструктури, що забезпечує комерціалізацію наукового продукту та інноваційний процес загалом.	[24, с. 68]
Етапи	Формування, накопичення, дифузія, використання, оцінювання	[25]
Загрози	1. Відсутність ефективного організаційно-економічного механізму управління. 2. Нестача фінансових коштів. 3. Відсутність методики комплексного оцінювання інноваційного потенціалу підприємств. 4. Необхідність систематичного технологічного переоснащення виробництва сучасним обладнанням. 5. Підвищена ризикованість. 6. Неєфективна робота маркетингової служби. 7. Недосконалість мотивації персоналу.	[11; 26; 27; 28]

Ключовими передумовами для інноваційного розвитку сучасних підприємств є висока інтенсивність нецінової конкуренції на ринку та наявність на підприємстві потужного інноваційного потенціалу або можливостей (фінансових, інтелектуальних) для ефективного трансферу технологій та / або аутсорсингу функцій менеджменту інновацій [9, с. 258].

Отже, головною умовою інноваційного розвитку підприємства є наявність певного інноваційного потенціалу, який, у свою чергу, також має здатність до розвитку [14; 22]. Інтерпретація сутності розвитку інноваційного

потенціалу підприємства повинна ґрунтуватися на врахуванні багатоаспектності та багатогранності цього поняття, що ґрунтується на вивченні думок різних авторів (табл. 1).

Висновки. Парадигма розвитку інноваційного потенціалу базується на основних поняттях, таких як розвиток, економічний розвиток, інноваційний розвиток, інноваційний розвиток підприємства, інноваційний розвиток потенціалу підприємства; має свої концептуальні орієнтири (мету, принципи, завдання, етапи, загрози). Перспективами подальших досліджень є дослідження симбіозу статичних і динамічних підходів щодо розвитку інноваційного потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Стоянець Н.В. Методологічні аспекти соціально-економічного розвитку регіону. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер. : Економіка.* 2015. Вип. 2(2). С. 208–213. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdue_2015_2%282%29_39 (дата звернення: 23.06.2019).
2. Большая советская энциклопедия / гл. ред. А.М. Прохоров. Москва : Изд-во "Сов. энциклопедия", 1975. Т. 1–30, т. 21. 640 с.
3. Розвиток : академічний тлумачний словник української мови (1970–1980). URL: <http://www.sum.in.ua/s/rozvytok> (дата звернення: 12.05.2019).
4. Розвиток (значення). Вікіпедія. URL: http://www.uk.wikipedia.org/wiki/Розвиток_значення (дата звернення: 23.06.2019).
5. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних сполучень / Укл. Л.О. Пустовіт, С.І. Скопенко, Г.М. Сютя, І.В. Цимбалюк. Київ : Довіра, 2000. 1018 с.
6. Гапоненко А.Л., Панкрухин А.П. Стратегическое управление : учебник. Москва : Изд-во "ОМЕГА-Л", 2006. 464 с.
7. Прийма Л.Р., Кулиняк І.Я. Розвиток підприємства: сутність поняття. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2012. Вип. 22. С. 236–241.
8. Погорелов Ю.С. Категорія розвитку та її експлейнарний базис. *Теоретичні та прикладні питання економіки.* 2012. Вип. 27. Т. 1. С. 30–34.
9. Найдюк В.С. Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій.* 2013. № 3. С. 251–263.
10. Погорелов Ю.С. Розвиток підприємства: поняття та види. *Культура народів Причорномор'я.* 2006. № 88. С. 75–81.
11. Романова Т.В., Іванець Л.О. Шляхи підвищення інноваційної активності промислових підприємств України. *Ефективна економіка.* 2015. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_1_27 (дата звернення: 04.07.2019).
12. Лихачев Д.С. Через хаос к гармонии. Очерки по философии художественного творчества. С.-Петербург, 1999. URL: <https://www.lihachev.ru/lihachev/bibliografiya/5232/> (дата звернення: 04.07.2019).

13. Делокаров К.Х. Системная парадигма современной науки и синергетика. *Общественные науки и современность*. 2000. № 6. С.110–118.
14. Русінко М.І. Теоретико-методичні підходи до визначення інноваційного потенціалу інноваційного розвитку будівельних підприємств. *Економіка і організація управління*. 2014. № 3(19) – 4(20). С. 221–225.
15. Портер Е. Майкл Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов / пер. с англ. Москва : Альпина Бизнес Букс, 2005. 454 с.
16. Захарченко В.І., Корсікова Н.М., Меркулов М.М. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 448 с.
17. Регіональні перспективи розвитку технопарків. URL: <http://www.raexpert.ru/researches/technopark/part4/> (дата звернення: 30.05.2019).
18. Миколайчук І.П. Формування механізму управління розвитком інноваційного потенціалу підприємства. *Агросвіт*. 2015. № 12. С. 43–49.
19. Жихор О.Б. Оцінка ефективності інноваційних проєктів підприємства : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація та управління підприємствами». Харків, 2002. 18 с.
20. Костевко В.І. Методологічні питання оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємства. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Проблеми економіки та управління*. 2011. № 698. С. 66–73.
21. Гурочкина В.В. Інноваційний потенціал підприємства: сутність та система захисту. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 5(21). С. 51–57.
22. Омельчак Г.В. Концептуальні основи розвитку інноваційного потенціалу підприємств. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво*. 2014. № 2(77). С. 113–118.
23. Beck T., Ross L., Norman L. Finance and the Sources of Growth. *Journal of Financial Economics*. 2000. № 58. P. 261–300.
24. Геєць В., Семіноженко В. Інноваційні перспективи України : монографія. Харків : Константа, 2006. 272 с.
25. Чернега О.Б., Лохман Н.В. Статичний та динамічний аспекти інноваційного потенціалу. *Торгівля і ринок*. 2018. № 2(44). С. 129–136.
26. Родіонова І.В. Оцінка рівня та напрямів підвищення інноваційного потенціалу підприємств легкої промисловості. *Вісник Хмельницького національного університету. Екон. науки*. 2012. № 4(2). С. 193–196.
27. Миколаїв А. Инновационное развитие и инновационная культура. *Наука и наукознание*. 2001. № 2. С. 54–64.
28. Федоренко В.Г. Інвестиційні процеси в промисловості України : монографія. Київ : Науковий світ, 2001. 296 с.

References:

1. Stojanecj N.V. (2015). Metodologichni aspekty socialjno-ekonomichnogho rozvytku regionu. [Methodological aspects of socio-economic development of the region]. *Naukovyj visnyk Mukachivskogo derzhavnogo universytetu*, vol. 2(2), pp. 208–213. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdue_2015_2%282%29_39 (accessed 23 June 2019).
2. Prokhorov A.M. (1975). *Bol'shaya sovetskaya entsiklopediya* [Great Soviet Encyclopedia]. Moscow : Izd-vo "Sov. entsiklopediya". T. 21. 640 p. (in Russian)
3. Rozvytok: akademichnyj tlumachnyj slovnyk ukrajinsjkoji movy (1970–1980) [Development: Academic Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language]. Available at: <http://www.sum.in.ua/s/rozvytok> (accessed 12 May 2019).
4. Rozvytok (znachennja). Vikipedija. [Development (value). Wikipedia]. Available at: http://www.uk.wikipedia.org/wiki/Розвиток_значення (accessed 23 June 2019).
5. Pustovit L.O., Skopenko S.I., Sjuta Gh.M., Cymbaljuk I.V. (2000). *Slovyk inshomovnykh sliv: 23 000 sliv ta terminologichnykh spoluchenj*. [Dictionary of foreign languages: 23,000 words and terminology combinations]. Kyjiv : Dovira. 1018 p. (in Ukrainian)
6. Gaponenko A.L., Pankrukhin A.P. (2006). *Strategicheskoe upravlenie: uchebnik*. [Strategic management]. Moskva : "OMEGA-L", 464 p. (in Russian)
7. Pryjma L.R., Kulynjak I.Ja. (2012). Rozvytok pidpryjemstva: sutnistj ponjattja [Enterprise development: the essence of the concept]. *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 22, pp. 236–241.
8. Poghorjelov Ju.S. (2012). Kategorija rozvytku ta jiji eksplejarnyj bazys [Category of development and its evolutionary basis]. *Teoretychni ta prykladni pytannja ekonomiky*, vol. 27, no. 1, pp. 30–34.
9. Najdjuk V.S. (2013). Sutnistj ta peredumovy innovacijnogho rozvytku pidpryjemstv [The essence and prerequisites for the innovative development of enterprises]. *Marketyngh i menedzhment innovacij*, vol. 3, pp. 251–263.
10. Poghorjelov Ju.S. (2006). Rozvytok pidpryjemstva: ponjattja ta vydy [Enterprise development: concepts and types]. *Kuljtura narodov Prychernomorja*, vol. 88, pp. 75–81.
11. Romanova T.V., Ivanecj L.O. (2015). Shljakhy pidvyshhennja innovacijnoji aktyvnosti promyslovykh pidpryjemstv Ukrainy [Ways of enhancement of innovation activity of industrial enterprises of Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, vol. 1. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_1_27 (accessed 4 July 2019).
12. Likhachev D.S. (1999). Cherez khaos k garmonii. Ocherki po filosofii khudozhestvennogo tvorcestva [Through the chaos to harmony. Essays on the philosophy of artistic creativity]. Available at: <https://www.lihachev.ru/lihachev/bibliografiya/5232/> (accessed 4 July 2019).
13. Delokarov K.Kh. (2000). Sistemnaya paradigma sovremennoy nauki i sinergetika [The system paradigm of modern science and synergetics]. *Obshchestvennye nauki i sovremennost'*, vol. 6, pp. 110–118.
14. Rusinko M.I. (2014). Teoretyko-metodychni pidkhody do vyznachennja innovacijnogho potencialu innovacijnogho rozvytku budiveljnykh pidpryjemstv [Theoretical and methodical approaches to the definition of innovative potential of innovative development of construction enterprises]. *Економіка і організація управління*, vol. 3(19) – 4(20), pp. 221–225.
15. Porter E. Maykl (2005). Konkurentnaya strategiya: Metodika analiza otrasley i konkurentov [Competitive strategy: Methods of analysis of industries and competitors]. Moscow : Al'pina Biznes Bucs. (in Russian)
16. Zakharchenko V.I., Korsikova N.M., Merkulov M.M. (2012). Innovacijnyj menedzhment: teorija i praktyka v umovakh transformaciji ekonomiky : navch. posib. [Innovative Management: Theory and Practice in the Transformation of the Economy]. Kyjiv : Centr uchbovoji literatury. (in Ukrainian)

17. Regionaljni perspektivy rozvytku tekhnoparkiv. Available at: <http://www.raexpert.ru/researches/technopark/part4/> (accessed 30 May 2019)
18. Mykolajchuk I.P. (2015). Formuvannja mekhanizmu upravlinnja rozvytkom innovacijnogho potencialu pidpryjemstva [Formation of the mechanism of management of the development of innovative potential of the enterprise]. *Aghrosvit*, vol. 12, pp. 43–49.
19. Zhykhor O.B. (2002). *Ocinka efektyvnosti innovacijnykh proektiv pidpryjemstva* [Evaluating the effectiveness of innovative enterprise projects], (PhD Thesis). Kharkiv.
20. Kostevko V.I. (2011). Metodologichni pytannja ocinjuvannja efektyvnosti innovacijnoji dijajnosti pidpryjemstva [Methodological issues of evaluating the effectiveness of enterprise innovation]. *Visnyk Nacionaljnogho universytetu "Lvivivsja politekhniky". Problemy ekonomiky ta upravlinnja*, vol. 698, pp. 66–73.
21. Ghurochkyna V.V. (2015). Innovacijnyj potencial pidpryjemstva: sutnistj ta systema zakhystu [Innovative potential of the enterprise: the essence and the system of protection]. *Ekonomika: realiji chasu*, vol. 5(21), pp. 51–57.
22. Omeljchak Gh.V. (2014). Konceptualjni osnovy rozvytku innovacijnogho potencialu pidpryjemstv [Conceptual bases of development of innovative potential of enterprises]. *Derzhava ta rehiony. Serija : Ekonomika ta pidpryjemnyctvo*, vol. 2(77), pp. 113–118.
23. Beck T., Ross L., Norman L. Finance and the Sources of Growth. *Journal of Financial Economics*. 2000. № 58, pp. 261–300.
24. Ghejecj V., Seminozhenko V. (2006). *Innovacijni perspektivy Ukrainy* [Innovative prospects of Ukraine]. Kharkiv : Konstanta. (in Ukrainian)
25. Chernegha O.B., Lokhman N.V. (2018). Statychnyj ta dynamichnyj aspekty innovacijnogho potencialu [Static and dynamic aspects of innovation potential]. *Torghivlja i rynek*, vol. 2(44), pp. 129–136.
26. Rodionova I.V. (2012). Ocinka rivnja ta naprjamy pidvyshhennja innovacijnogho potencialu pidpryjemstv leghkoji promyslovosti [Assessment of the level and directions of improvement of innovative potential of light industry enterprises]. *Visnyk Khmeljnyckogho nacionaljnogho universytetu. Ekon. nauky*, vol. 4(2), pp. 193–196.
27. Mikolaïv A. (2001). *Innovatsionnoe razvitie i innovatsionnaya kul'tura* [Innovative development and innovation culture]. *Nauka i naukoznavstvo*, vol. 2, pp. 54–64.
28. Fedorenko V.Gh. (2001). *Investytsijni procesy v promyslovosti Ukrainy* [Investment processes in the industry of Ukraine]. Kyjiv : Naukovyj svit. (in Ukrainian)

ПАРАДИГМА РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА

Аннотация. В статье представлена интерпретация парадигмы развития инновационного потенциала и его модификаций и предложено толкование ее специфических элементов. Разработана схема, в которой представлена категория «развитие», характеризуемая как закон, как процесс, как количественные и качественные переменные; определена цель развития, подходы к его пониманию, направления развития. Рассмотрена когерентность понятий «развитие», «экономическое развитие», «инновационное развитие». Определены принципы развития предприятия как социально-экономической системы. Представлена интерпретация сущности развития инновационного потенциала предприятия (цель, принципы, задачи, этапы, угрозы), которая основывается на учете многоаспектности и многогранности этого понятия и базируется на изучении мнений различных авторов.

Ключевые слова: развитие, инновационный потенциал, инновационное развитие, экономическое развитие, развитие инновационного потенциала предприятия.

PARADIGM OF DEVELOPMENT OF INNOVATION CAPACITY

Summary. As a result of the strengthening of integration processes in the global economy and the intensification of international competition, a new model of innovation development is developing and developing. According to this model, innovation potential is the most important economic and technological source and the condition of economic system development from enterprise to society as a whole. Therefore, the paradigm as a system of concepts and ideas about the development of innovation potential is a prerequisite for understanding the content and process of this development. An interpretation of the paradigm of the development of innovation potential and its modifications was made, and the interpretation of its specific elements was proposed. The types of development are distinguished: regressive and progressive, macro level development and micro level development. The definition of inertial development of economic systems is given. The scheme of understanding of the category "development" is developed, in which development is considered as a law, as a process, as quantitative and qualitative variables; determined by the purpose of development, approaches to its understanding, directions of development. The purpose of innovation development is described. The development of the enterprise as a condition and result of change of activity of the enterprise is considered. The specificity of the innovative type of enterprise development is determined. Coherence of the concepts of "development", "economic development", "innovative development" is considered. The principles of enterprise development as a social and economic system are defined. These are the key prerequisites for the innovative development of the enterprise. The essence of the development of the innovation potential of the enterprise (definition, purpose, principles, tasks, stages, threats), which is to be guided by the consideration of the multidimensionality and versatility of this concept, is presented. It is based on the study of the opinions of various authors. The paradigm of development of innovative potential and its conceptual benchmarks are determined.

Key words: development, innovative potential, innovative development, economic development, development of innovative potential of an enterprise.